Vanhustyön keskusliitto
CENTRALFÖRBUNDET FÖR DE GAMLAS VÄL RY

Lausunto
6.11.2025

Asia: HE 92/2025 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi vammaispalvelulain 2§muuttamisesta

Hallitus esittää muutosta vammaispalvelulain soveltamisalaan ja lakiin tuotaisiin elämänvaihe-säännös. Perustuslakivaliokunta hylkäsi elämänvaihe-säännöksen vammaispalvelulain edellisen muutoskäsittelyn yhteydessä vuonna 2024 mm. tulkinnanvaraisuudesta johtuvista syistä (PeVL 44/2024). Vanhustyön keskusliiton näkemyksenä on, että elämänvaiheita koskeva säännös on epäselvä ja se altistaa erityisesti ikääntyneitä vammaisia syrjivälle tulkinnalle. Vanhustyön keskusliitto esittää, että soveltamisala säilytetään nykyisen lain mukaisena. Vammaispalvelulaki on pysymässä nykyiselläkin kirjauksella vammaisille henkilöille kohdennettuna erityislakina, vaikka siihen ei lisättäisi elämänvaihe-säännösehdotusta.

Vanhustyön keskusliitto muistuttaa siitä, että ikä ei voi olla peruste sulkea ketään kategorisesti pois vammaispalveluiden piiristä, jos lain soveltamisalan kriteerit muutoin täyttyisivät. Lain soveltamisen piiriin ei ole tulossa kaikkia ikääntyneitä ihmisiä, tai edes kaikkia muistisairauksia sairastavia henkilöitä. Sen sijaan tarvittavat hoiva- ja hoitopalvelut järjestetään jatkossakin yleislain perusteella.

Päästäkseen vammaispalvelulain piiriin henkilön on nykyisenkin lain puitteissa täytettävä vammaisen henkilön oikeudellinen määritelmä sekä kunkin palvelun saamisedellytykset. Eri tavoin vammautuneilla henkilöillä on oikeus yhdenvertaiseen kohteluun riippumatta siitä, millä tavalla toimintarajoite on syntynyt. YK:n vammaissopimuksen mukaisesti perusteina vammaispalvelujen myöntämiselle tulee olla vamman aiheuttama haitta ja ympäristössä olevat esteet.

On tärkeä tunnistaa useisiin tutkimusnäyttöihin perustava tosiasia, että esimerkiksi muistisairaus tai gerastenia ei kuulu tavanomaiseen ikääntymiseen, vaikka riski sairastua lisääntyy ihmisen ikääntyessä. Gerastenia (aiemmin HRO eli hauraus-raihnausoireyhtymä) tarkoittaa geriatrista oireyhtymää, joka aiheutuu solu- ja elinjärjestelmien toiminnan heikentymisestä ja elimistön reservien hiipumisesta. Ikääntymisen myötä elinjärjestelmien toiminnot heikentyvät luonnollisestikin, mutta gerasteniassa tämä elintoimintojen heikentyminen on kiihtynyttä (esim. Alakare, 2021; Charlton ym., 2022; Green ym., 2018; Harris ym., 2018; Koivukangas ym., 2017, s. 425–430; Strandberg ym., 2015; Strandberg, 2024.).

Vanhustyön keskusliitto ymmärtää julkishallinnon talouden haasteet ja kustannussäästöjen tavoitteet. Esityksen perusteluina kerrotut säästötavoitteet eivät saa kuitenkaan vaarantaa vammaisten henkilöiden oikeuksia.

Suomessa on siirrytty pitkäikäisyyden yhteiskuntaan, jolloin myös yhteiskunnan rakenteiden ja lainsäädännön on tarpeellista uudistua vastaamaan väestön tarpeisiin. Oikea-aikaisesti tarjottujen palveluiden, vammaispalvelun ja erityisesti ennaltaehkäisevän työn kohdentaminen niistä hyötyville asiakkaille tuo tosiasiallista vaikuttavuutta iäkkään väestönosan hyvinvointiin. Tällöin raskaampien palveluiden tarvetta voidaan yleensä siirtää alkavaksi myöhempään ajankohtaan, jolloin saadaan myös kustannushyötyjä yhteiskunnalle.

Anni Lausvaara
Toiminnanjohtaja
Vanhustyön keskusliitto – Centralförbundet för de gamlas väl ry